

PANNONIA KÖNYVTÁR

SZERKESZTI:
DR. GORKA SÁNDOR

60

A SPIRITIZMUS
ORVOS-
TERMÉSZETTUDOMÁNYI
MEGVILÁGÍTÁSBAN

IRTA

DR. REUTER CAMILLO

P É C S, 1943.

(KÜLÖNLENYOMAT A »PANNONIA« FOLYÓIRAT 1941—42.
VII. ÉVFOLYAM 3. ÉS 4. SZÁMÁBÓL)

PANNONIA KÖNYVTÁR

SZERKESZTI:
DR. GORKA SÁNDOR

60.

A SPIRITIZMUS
ORVOS-
TERMÉSZETTUDOMÁNYI
MEGVILÁGÍTÁSBAN

IRTA

DR. REUTER CAMILLO

PÉCS, 1943.

MM.1.63/60

2018

Felelős kiadó: Dr. Gorka Sándor.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSETT.

A nyomdáért felelős: Mészáros József igazgató.

Az elhaltak szellemeivel való érintkezés lehetősége már a primitív népek vallásaiban található. Ez az ősi hiedelem azután a későbbi korokban különféle néven (mágia, mystika, kabala, varázslat, nekromantia) szerepel, míg végül a mult század közepe táján a ma spiritizmusnak nevezett alakját vette föl, amely név RIVAIL HIPPOLYTE francia tanítótól ered, aki ALLAN KARDEC néven 1859-ben kiadta „Quest-ce que le spiritisme?” című könyvét. A spiritizmus eredete Amerikába nyúlik vissza. Ott Newyork államban, Hydesville és Stratford falvakban egy falusi házban, 1848-ban kísértetjárás mutatkozott, legalább erre gondolt a nép, a házat megbabonázottnak tartották és a benne lakókat az ördögtől megszállottaknak, ezért a Fox-családot ki is taszították a methodista egyház kötelékéből. Mindez azon alapult, hogy a mondott falusi házban érthetetlen kopogások voltak hallhatók, minek okát nem tudták megtalálni s ezért legegyszerűbb volt valami hazajáró lélekre gondolni. Megerősítette ezt még, hogy kutatás közben a ház pincéjében egy csontvázat találtak, ebben a hazajáró lélek gazdáját sejtették. Egyeseknek mégis föltűnt, hogy a kopogások a Fox-család két kis leányának jelenlétével valahogy összefüggnek, mert csak jelenlétükben mutatkozott a kísérteties jelenség. Természetes, hogy erről az emberek beszéltek, a dolgoknak híre ment, előadásokon vitáztak róla. Ha többen asztalhoz ültek, az asztalon kopogások, néha mozgások jelentkeztek, úgy hogy az asztalkopogtatás és asztaltáncoltatás valóságos népszórakozás lett. Fokozta mindezt, hogy egy különcödő és érzékcsalódásokra hajlamos ember, A. I. DAVIS a népet megerősítette hitében, hogy csakis kísértetek, hazajáró lelkek, túlvilági lények jelentkezése lehet s ez alapon egy zavaros fogalmazású könyvben kifejtette a túlvilági lényekről, a szellemekről való tanát és a velük való érintkezés lehetőségét kopogó jelek útján.

Az 1848 körüli idő Amerikában sem volt egészen nyugodt, a Mexikóval való harcok fölkavarták és nyugtalanították a kedélyeket, az Európából Amerikába özönlött gyülevész nép értelmetlensége, félműveltsége teremtette meg a talajt a spiritizmus elterjedésére. A nyugtalankodó lelkek menedéket kerestek s nagy tömegük meg is találta a spiritizmusban. Természetes, hogy hazatérő kivándoroltak és újságok révén Európában is híre ment a dolgoknak. Különösen, hogy az egyik Fox leány Angolországba ment férjhez és itt tovább folytatta működését, összejöveteleket, ú. n. *seance*-okat tartottak, amelyeken neves tudósok is résztvettek, sőt meggyőződéses hívei lettek a spiritizmusnak. Franciaországban pedig MESMER tanai készítették elő a talajt, amelyben a spiritizmus könnyen verhetett gyökeret. MESMER egyik tanítványa, SZAPÁRY FERENC gróf (1804—1875) útján azután Magyarországra is beszivárgott a spiritizmus. Lassankint már nem volt ország Európában, ahova a spiritizmus el ne jutott volna. A delejes álomba ringatott személyek különösen alkalmasoknak mutatkoztak spiritista jelenségek előidézésére s az ilyen, különösen alkalmas személyeket *medium*oknak, közvetítőeknek nevezték, mert ők közvetítették a túlvilági szellemekkel való érintkezést. Így lassan kiépült a spiritizmusnak ma is fennálló rendszere, melyet azután egyes kiválóbb egyének részleteiben is igyekeztek ki dolgozni és irataik útján terjeszteni.

1849 után a német REICHENBACH báró lépett MESMER nyomába az ő Od-tanával. Erős mágnesekkel tett kísérletei közben egyes „sensitiv“ egyének különös fényjelenségeket, „hideg-meleg érzést és mágneses vonzóerőt“ véltek érezni. Később kiderült, hogy minden élettelen és élő anyag sugározza ki a titokzatos Od-ot. Természetes, hogy a spiritiszta körök is figyelmesek lettek erre s maga REICHENBACH is érintkezést keresett velük s az összes spiritiszta jelenségeket az Od hatásának tulajdonította s vele akarta megmagyarázni.

Mindinkább szélesebb körökben terjedt el a spiritizmus híre, a legcsodálatosabb és egészen titokzatos dolgokról beszéltek, ellenőrizhetetlen mende-mondák szállingóztak szájról-szájra és újságokban. Ez indított egy csomó angol embert arra, hogy társaságot alakítsanak, melyben az ilyen dolgokat komolyan meg lehessen tárgyalni. 1867-ben megalakult a „*Dialektikai Társaság*“ a tudós SIR JOHN LUBBOCK elnöklete alatt. Ennek egyik albizottsága a spiritiszta tünetek utánvizsgálását tűzte ki céljául. Becsapások elhárítására tett minden előkészület mellett tartotta meg

üléseit és másfélévi kísérletezés után hivatalosan közzétett véleményében megállapítja, hogy különféle hangtünemények keletkezhetnek, nehéz tárgyak megmozdulnak, anélkül, hogy hozzányulnának, kopogások útján bizonyos együgyű válaszokat is lehet kapni, ezek jelentkezése bizonyos személyek jelenlétéhez van kötve, esetleg egyes személyek jelenléte gátolja létrejöttüket. Egyes személyek bizonyos testi és lelki állapotban olyan erőt fejtenek ki, amit néha az értelem vezet és a mi közvetlen testi érintkezés nélkül a tárgyakat mozgásba hozza, vagy belőlük hangokat csal ki. A bizottság véleménye nem volt egyhangú, az ellenvéleményűek egyszerű becsapásnak, félrevezetésnek mondták az egészet. A vita tehát nem dőlt el s így nem ült el. Ekkor kezdett WILLIAM CROOKES, a neves angol vegyész, a dolgok iránt érdeklődni. Mint pontos kutató, a megtévesztéseket és a téves észleléseket oly módon akarta a kísérletekből kirakasztani, hogy műszerekkel kívánta az eredményeket megállapítani, teljesen kizárva az emberi érzékszerveket. Így különösen a tárgyak megmozgatása, hangszerek megszólaltatása, tárgyak súlyváltozása mutatkozott alkalmasnak az utána vizsgálásra. CROOKES külön műszereket szerkesztett erre a célra. Sajnos azonban nem számított az emberi gonosszággal. Egy HOME nevű büntetett előéletű médium karmai közé került, aki bizalmával visszaélve, meggyőztette az exact kísérleteket s a hiszékeny tudóst rútul becsapta. HOME-t azután Pétervárt vizsgálta egy bizottság és szigorított föltételek mellett nem is sikerült egyetlen mutatványa sem. CROOKES esetében az történt, hogy HOME annyira behízelegte magamagát CROOKES bizalmába, hogy mindent elhitt neki. Természetes, hogy CROOKES bízván műszereiben és nem vévén észre a csalafintaságokat, meggyőződéses spiritiszta lett, csak hogy nem szellemek közreműködésének tulajdonította a jelenségeket, hanem egy külön szellemi erőnek, melyet a médium fejleszt. Kísérleteinek eredményei talán legjobban magát CROOKES-t lepték meg, annyira, hogy már nem látott tisztán, úgy hogy első közlései később napvilágot látott napló feljegyzéseivel összevetve igen hiányos leírásoknak bizonyultak s a több oldalról tett lesújtó ellenőrző kísérletek teljesen elkedvetlenítették s csakhamar végleg fölhagyott a spiritizmussal. Nem úgy a spiritiszták. Ezek CROOKES kísérleteit elfogadták és álláspontjuk megerősítésére széles körben terjesztették s CROOKES tudós hírnevével takaróztak.

Igaza van LÉNÁRD FÜLÖP-nek, midőn azt mondja, hogy Németországban ekkor az öregedő tanároknak egész sora találkozott,

akik a szemfényvesztő mutatványokkal szemben nem voltak eléggé szemfülesek és e mellett igen rossz emberismerők voltak. WEBER VILMOS-ra, FECHNER GUSTAV TIVADAR-ra, de különösen ZÖLLNER JÁNOS KÁROLY FRIGYES-re céloz ezzel. ZÖLLNER kiváló német astrofizikus volt, mint csillagász kiváló észlelő, de bűvészkedésben és emberismeretben úgy látszik azonban járatlan. Őt is, mint CROOKES-t, a sors egy büntetett előéletű amerikai médiummal hozta össze, kit már Angolországban lelepleztek és csalás miatt elítéltek. Erre ez jónak látta működése helyét Berlinbe áttenni. Ez a HENRY SLADE nevű ember lett azután ZÖLLNER médiuma. ZÖLLNER-nek már régebben volt egy matematikai elmélete a „négy dimenziós“ térről s midőn a spiritizmussal megismerkedett, azt vélte, hogy a spiritisza-jelenségek is a négy dimenziós térben történnek és ezért nekünk háromdimenziós térben gondolkodó embereknek érthetetlenek. Ilyen jelenségek voltak különösen a két összekötött palatábla belsejében keletkezett írás és a nyom nélkül való áthatolása az anyagon. Négydimenziós tér-elméletét pedig a híres zsinór kísérlettel igyekezett bizonyítani. SLADE-nek ugyanis sikerült egy olyan zsinórban, melynek két vége össze volt kötve és lepecsételve, szabályszerű csomókat kötni, amit más ember csak úgy tud megcsinálni, ha a zsinór két vége szabad. ZÖLLNER jóhiszeműleg elhitte ezt s azt hitte, hogy olyan szellemektől származik, kik a négydimenziós térben élnek. Még az sem figyelmeztette ZÖLLNER-t, hogy ha bélből vágott gyűrűt (amely tehát nincs összekötve) adtak SLADE-nek, mutatványa sohasem sikerült. Ellenkezőleg ZÖLLNER a kritikát nem bírta el, oly vak hittel és durva bántalmazásokkal védelmezte állításait és médiumát, hogy mindenki kételkedett józan gondolkodásában.

Azonban a spiritizmus elterjedésével a spiritisza jelenségeknek mindnagyobb különféleségét látjuk, s ez is zavarólag hatott a jelenségek megérthetőségére. Míg azután 1890-ben AKSAKOW SÁNDOR „Animismus und Spiritismus“. című munkájában három csoportra osztotta a jelenségeket: 1. *personismus*, mikor a jelenségek a médium testével, személyével összefüggésben jönnek létre és azokat a médium természetes módon csinálja: ilyen az asztaltáncoltatás, asztalkopogás, a médiumírás stb. 2. *animismus*, olyan jelenségek, melyek ugyan szintén a médiumtól függők, mert a belőle kisugárzó psychés erőhatás okozza, de a médium testével nem közvetlen érintkezésben, hanem távolban vagy távolból jelentkeznek, pl. telepathia, telekinesis, materialisatio stb. 3. *spiritizmus*, olyan jelenségek, melyek nem a médiumból erednek, ha-

nem túlvilágiak s a médium csak közvetíti őket, pl. szellem-üzenetek stb. A beosztás szellemes és minden spiritiszta jelenségre kiterjedő, csak a gyakorlati alkalmazása ütközik nehézségekbe, így pl. adott esetben nehéz megmondani, hogy távolbalátás esetén a médium látóérzésének psychés távolbahatásával (*exteriorisatio*) vagy valamely szellem útján szerzett erről tudomást. AKSAKOV elég kritikusan állt szembe a jelenségekkel és a legtermészetesebb magyarázattal beírte, ha ezzel a jelenségek megérthetők voltak, de a szellemek közreműködésétől egészen szabadulni nem tudott.

Angliában ismét külön társulat alakult a jelenségek vizsgálatára, 1882-ben, „Society for Psychical Research” címmel, melynek sok előkelő tudós tagja volt. A tudomására hozott eseteket megvizsgálta, eredményeit nyomtatásban közölte. Tagjai részben spiritiszta, részben más megoldásokra (okkultista stb.) jutottak. A társaság ma is működik.

A megholtak lelkeinek visszatérése, mint csaknem minden népnél, elődeink képzeletében is nagy szerepet játszott. A XV.—XVI. sz.-ból ismerjük a *látás, látat, álomlátás, csodalátás, látott-látás, jelenés* szavakat, melyek a megholtak szellemének meglátására vonatkoznak. A kísértet szó a JÓKAI-kódexben (XV. sz. első fele) fordul elő először, míg PÁRIS-PÁPAY szótárában (1782) találjuk először *hazajáró lelkek* és *hazajáró holt emberek* kifejezéseket. DUGONICS Jolánkájában (1803) pedig említi, hogy „olyas tünemént, mely az embert éjjel megijeszti, rémnek mondták a régi Magyarok....”, a deákok ezt spectrumnak mondják.“ IPOLYI ARNOLD Magyar Mythológiájában említi, hogy „gyakran ismét csupán némi jelek, vér, foltok, vércseppek, kopogás, zörgés, csörtetés, fájdalmas fohász stb. vonatkoznak még a világból kimult lélek megjelentére vagy visszaható erejéről hitre“, tehát a szellemek, ha nem is láthatók, jelt adtak, hogy jelen vannak. De a babonás nép meg is idézhette a holtak lelkeit, így LISZNYAI KÁLMÁN említi a palócok azon szokását, hogy aki kedves elholtját akarja látni, feketébe öltözik és a karácsonyi éjféli misén a lucaszéken ülve megláthatja őket, eljönnek megmondani, vajjon hivek maradtak-e a másvilágon. Ilyen és másilyen babonák ma is elterjedtek még egyes vidékeken, ami az egyszerű ember hiszékenységet bizonyítja s amit sem az egyház, sem a tudomány nem tudott egészen eltörölni.

TÓTH BÉLA azt állítja, hogy nálunk a spiritizmus 1853 után, a krími háború idejében, asztaltáncoltatás formájában kezdett terjedni. Azonban SZILY KÁLMÁN Nyelvújítási szótára szerint már

1843-ban fordul elő ez a kifejezés: „szellemeket idézni“, sőt NEMES-APÁTI KISS SÁMUEL már 1829-ben használja ezt a szót: „szellemvilági“. A tulajdonképeni spiritizmust nálunk is megelőzte a mesmerizmus. Már 1818-ban fordítja le KOVÁTS MIHÁLY a német ESCHENMAYER K. A. könyvét: „Állati mágnesség mérő serpenyője“ címmel. JANKOVICH említi, hogy 1828-ban jelent meg BALASSA KONSTANTIN-nak (l. VÉGH: M. Kuriozumok, 25. l.) „Kényszer nélküli patkolás rendszere“, amiben azt írja, hogy a ló merev rábámulás által olyan állapotba hozható, miszerint a fejét föl emeli, nyakizmai megmerevednek, miáltal úgy lehet hatni a lóra, hogy az meg sem mozdul, még akkor sem, ha közelében lövés történik. A katonalovak hypnotizálása (másként: Balassálása) Ausztriában törvényileg elő volt írva. A régi Kircher-féle „experimentum mirabile Kircheri“ lovakon való alkalmazása állatok hypnotizálása. A mesmerizmus is egy módja volt a hypnotizálásnak és titokzatosságával, állati delejességgel való magyarázatával csakhamar általános érdeklődést és kíváncsiságot ébresztett. Nálunk különösen két arisztokrata: SZAPÁRY FERENC gróf és MAJLÁTH JÁNOS gróf iratai forogtak közkézen. SZAPÁRY FERENC gróf (1804—1875. Szapáry József szerémmegyei főispán fia) 1840-ben „Ein Wort über animalischen Magnetismus“ címen ír, később már spiritizta dolgokat kever vele össze: „Das Tischrücken. Geistige Agapen. Psychographische Mitteilung der Pariser Deutsch-Magnetischen Schule. Paris. 1854.“ „Table-moving. Sonnambulistisch-Magnetische Traumdeutung beurteilt, Paris 1854“ című könyveiben az asztaltáncoltatást állatdelejességi alapon magyarázza. MAJLÁTH JÁNOS gróf újságíró, költő és történetíró, majd Erzsébet királynő leánykori nevelője, „Der animalische Magnetismus. Regensburg 1852.“ címen közli MESMER tanait, 1855-ben pedig leányával együtt a starhembergi tóba öli magát. OROSZHEGYI SZABÓ JÓZSA orvos (1822—1870) ebben az időben a Reichenbach-féle Ottánnal foglalkozott (1858). CSANÁDY ISTVÁN, VESZÉLY JÓZSEF, BAJKAY ENDRE orvosok szintén írnak a Mesmerismusról. A talaj tehát elő volt készítve, amelyben azután a spiritizmus magva buján csirázott. Akadt az arisztokrata társaságban csakhamar médium is báró VAY ÖDÖNNÉ, szül. WURMBRANDT ADELMA grófnő személyében, aki író médium volt. Közében ismerkedett meg a spiritizmussal GRÜNHUT ADOLF dr., 48-as honvéd orvos is, aki azután a magyarországi spiritizta mozgalomnak vezére lett. 1871 táján azután megalakult az első magyar spiritista kör ADELMA és PROHÁSZKA ANTAL (szabómester) médiumokkal. A kör

alapszabályait a hatóság is jóváhagyta. Irodalmi munkásság is indult meg; HAVAS ANDOR „Égi Világosság” címen spiritiszta lapot indított 1898-ban. Majd tudományos kutatásra a „Budapesti Szellembuvárok Egyesülete” alakult és MIKOS JÁNOS báró támogatásával kiadta a „Rejtelmes Világ” című folyóiratot.

Az okkultizmus. A név őseredetű, de mást jelentett, mint ma. Értették alatta a titkos vallási vagy államszervezeti tanokat, amiket csak a beavatottak tudomására hoztak (ezoterikus), a nagy tömeg és a nők alkották a profanum vulgust, az avatatlan tömeget. Ma a természeti törvényekkel ellenkező vagy az ismert természeti erőkkel meg nem magyarázható, szóval nem titkos, hanem rejtélyes történések, események, jelenségek, tűnemények s hasonlókról szóló tanokat értjük alatta. Az okkultizmus a rejtélyes jelenségeket kutatja, magyarázatukat akarja adni és erre különböző módon törekszik. Ha csak lehet, természetes magyarázatát fogadja el, ezt tartja AKSAKOW is. Ha azonban a természetes módon való magyarázat nem lehetséges, megengedi, hogy előttünk ismeretlen erőknek hatásaként értelmezzük azokat, így pl. a médium testéből kisugárzó erővel vagy más hasonlókkal. De eredhetnek ezek a hatások ismeretlen helyről, azonban csak a médiumon át nyilvánulnak, ő a közvetítő, itt szerepelhetnek a médiumra történő távolhatások, természetfölötti és szellemi behatások. Ez utóbbit a legtöbb okkultista nem fogadja el, illetőleg nem tartja bizonyítottnak, de nem lehetetlennek. És ebben különbözik a divatos okkultizmus a spiritizmustól, amely mindent a szellemek működésével igyekszik megmagyarázni. A spiritizmus tehát a rejtélyes jelenségeknek csak sajátlagos magyarázata, az okkultizmusnak csak egyik módja.

Míg a spiritizmus naiv szellemidézései már hamar megdökkentették a behatóbban gondolkodókat, addig az okkultizmus tanai vonzottak egyeseket. Hiszen az okkultizmus valóknak ismeri el a rejtélyesnek mondott jelenségeket, csak a rejtélyt megfejteni igyekszik, ezért keres, kutat magyarázat után. Ez természetesen a gondolkodó embereket is csábítja, hisz már CROOKES és ZÖLLNER kísérleti úton igyekeztek a jelenségeket megfigyelni, de rossz emberismerők lévén, a médiumok csalafintaságainak áldozatul estek s végül teljesen a spiritista magyarázatot fogadták el. Még az újabb irányzatú okkultisták közül is egynéhányan így jártak. Ujabban Németországban SCHRENCK-NOTZING báró orvos, DRIESCH, KEYSERLING gróf és ÖSTERREICH filozófusok, Franciaországban RICHET fiziológus, JAMES BERGSON filozófus, Olaszor-

szágban LOMBROSO és MORSELLI orvosok az ú. n. tudományos okkultizmus képviselői. Angolországban az említett „Society for Psychical Research” társaság tagjai között foglalnak helyet az okkultisták is.

A jelenségek. Az idetartozó jelenségek sokfélék, majdnem azt lehet mondani, hogy szerzők szerint változnak, de hogy mégis némi áttekintés lehetséges legyen, általában két csoportra szokás osztani őket és pedig *parapsychologiai* és *paraphysikai* jelenségekre, a szerint, hogy inkább elmetünetek vagy anyagi megnyilvánulások. Ismét máskor különböző jelenségeket egy névvel jelölnek, így távolbalátáson (telepathia) háromféle jelenséget szokás érteni, először térbeli és időbeli távolbalátást, utóbbi megint a múltba és jövőbe tekinthet, tehát lesz 1. térbeli távolbalátás, 2. múltba visszatekintő távollátás (psychometria) és 3. jövőbe való távollátás, ide tartozik a jóslás is. A spiritizmusban parapsychologiai és paraphysikai jelenségek keverten jelentkeznek. Célunk nem lehet a szétaprózott jelenségek részletes tárgyalása, hanem a köztudatba átment és közismertebb jelenségek természettudományi megvilágítása.

Mint legismertebbeket először a spiritisztikai jelenségeket nézzük. A halál után az elhaltak szellemei a másvilágon tovább élnek. Erről meggyőződést szerezhethünk, mert egyes egyének (médiumpok) a szellemek híradásait közvetíthetik. Így vallják ezt a spiritiszták. Első kérdésünk tehát az lesz, hogy mi az, ami ezeket az embereket ennek elhívására készíti, hogy ezeket a jelenségeket valóban túlvilágiaknak higgye. Ez elsősorban az illető hívőkön mulik, de meg kell vizsgálnunk az észlelt jelenségeket (híradásokat), és mindig meg kell vizsgálnunk a médiumot. Mert médium nélkül nincsenek jelenségek, hívők nélkül pedig kárbavesznek. A hívőknek a médium meghallgatására való gyülekezetét *seance*-nak nevezik. Bár a szellemek önkéntes jelentkezése is lehetséges, többnyire ilyen seance-okon jelentkeznek a szellemek, mert a médiumok a szellemeket megtudják idézni. Nézzük közelebbről a seance-okat.

A hívők lassankint gyülekeznek s már előre hirdetik kíváncsiságukat, hogy ma mit fognak a szellemek üzeni. Tehát már is bizonyos, feszült várakozás vehető észre. A seance vezetője, a hívők előtt is régi spiritiszta egyén, megteszi az előkészületeket, melyekkel a mystikus elem is előkerül. Az ajtókat lezárja, hogy idegenek ne zavarhassanak. Azután elsötétíti a szobát, legföljebb homályos vagy piros világítás van, mert a jelenségek csak sötétben, homályosságban jelentkeznek. Fölszólítja a hívőket, hogy igyekezzenek gondolataikat az Istenre, vallásos dolgokra összpontosítani, s minden profán gondolatot elhagyni, ez a *meditatio*. Ekkor halkan

megszólal a harmonium s a mystikus hangulat emelésére ájtatos templomi zenedarabok hatása alá kerül a résztvevő. A harmonium elhallgat s a vezető fennhangon imádkozni kezd s kéri az Isten segítségét a jelenségek sikerültéhez és azoknak helyes értelmezéséhez. Így a feszült várakozás és a hangulat kellően elő van készítve és ekkor a vezető kérésére megjelenik a médium. Mindenki a médiumot nézi s ez igyekszik mentül fesztelenebbül viselkedni, sőt beszél is a hívőkhöz. Majd helyet foglal egy széken, várva, hogy a trance-állapotba essék. Ez néha némi várakozás után magától is elkövetkezik, néha azonban a vezető néhány símogatással ejti tranceba a médiumot. A médium teste erre egyet rándul, szemei becsukódnak s azután elkezd beszélni, írni vagy rajzolni, a szerint amint ezt a szellem kívánja. A résztvevők nyilváníthatják kívánságaikat, melyik elhalt hozzátartozójukkal óhajtanak beszélni s a médium megidézi ennek szellemét. Kérdéseket is lehet a szellemhez intézni, de ezek nem lehetnek profán tartalmúak. A médium tehát a hallgatóság kedvében járhat s így még inkább magához láncolja a résztvevőket.

A spiritiszták egyik jellemvonása a befolyásolhatóság, a hiszékenység. Bármely társadalmi osztályból, bármily értelmes körből adódjék a hallgatóság, mindig azt fogjuk tapasztalni, hogy a médiummal szemben és a kör vezetőjével szemben a hallgatóság csodálatos módon meghunyászkodik és befolyásolható. Értelmes emberek is úgy viselkednek, mintha józan ítéletük nem működne. Ismertem egy kiváló pénzügyi embert, egy nagyvállalatnak szellemi vezetőjét, tehát minden tekintetben józan ítéletű embert, aki a spiritiszta körben bámulatos naívságot árult el, szinte kritika nélkül fogadta el a médiumnak minden állítását. Igen mulatságos *Henri Desville* francia elmervosnak a közlése. Az egyik spiritiszta seance-on az elsötétített helyiségben egy férfi a második széksorban föláll és előrehajlik, hogy jobban lásson, miközben kezével véletlenül megérinti az előtte az első széksorban ülő fejét, aki átszellemülten elkezd kiabálni, hogy a szellem őt megérintette. Amit a többiek el is hisznek neki, nemtörődve azzal, hogy a fölállott férfi bocsánatot kér és megmagyarázza a dolgot. Ez a sajátságos jellemvonás, a hiszékenység, a befolyásolhatóság sajátja minden spiritisztának s ezért még a műveltség sem védi meg mindig az embert a spiritizmus ellen.

A hallgatóságon kívül mondtam, hogy a médiumot is szemügyre kell vennünk. Itt meg kell különböztetnünk a hivatásos és hogy úgy mondjam, a műkedvelő médiumokat. A hivatásos médiumok azok, akik mediumitásukat aprópénzre fölváltják és ebből

üzletet csinálnak, ez a keresetforrásuk. Ezekről eddig mindig kiderült, hogy nem igaz úton járnak el, a leghiteltlenebb csalásokat bizonyították rájuk. Ezekrőlmondotta *Tolnai Simon* bűvészmester, hogy hajlandó bármely médiumi mutatványt megcsinálni. Ezek tehát körmönfont szemfényvesztők, akik közönségüknek hiszékenységével visszaélnak. A médium és impresariójuk együttműködnek. Egy ilyen esetben a médium eltalálta az impresariónak mutatott bankjegyek számait, mert az impresario hasbeszélő volt s a hang úgy hallatszott, mintha a médium mondta volna. Ezzel ellentétben a spiritiszta körökben működő médiumoknak legfőbb jellemvonása a fokozott önérzet, a szereplési vágy, az uralkodás a többiek fölött. Tetszeleg magának abban, hogy médiumi tehetségét elismerik, bámulják, tiszteletet és csodálatot kelt. Többször nagyobb értelmiségű, mint a hallgatósága, ezért is hamar fölékerekedik. Gyakori az ingatag hangulatú egyén a médiumok között, könnyen sértődnek, makacskodnak, szeszélyesek s ezt különösen olyan esetekben aknázzák ki, mikor a kísérletük nem sikerül kívánságuk szerint, vagy valamely merészebb hallgató fogaskérdés elé állítja a médiumot. Ilyenkor azután a kör vezetője szokott közbelépni s kíméletet kér a médium részére, mert idegei a nagy szellemi munkában kifáradtak vagy a médium útján kéri a szellemet, hogy ne válaszoljon. A kísérlet ilyenkor gyakran megakad. A kísérlet néha azért sem sikerülhet, mert a résztvevők között nem hívó van jelen s ennek gondolatai akadályozzák a szellem jelentkezését. Magam is voltam ilyen zavaró résztvevő; a médium nem bízott bennem. Ezt hozzák föl okul arra is, amiért a mediumitas objective nem vizsgálható, mert nem hívó személyek előtt ez nem nyilvánul meg. Tehát a médiumnak föltételeket szabni nem lehet, így nem nyilvánulnak meg képességei. Az általam ismert médiumok között föltűnő sok volt a hysteriás férfi és nő egyaránt. Ugyanezt mások vizsgálatai is megerősítik, a szerepelni vágyás és a szeszélyes hangulat is ennek tünete. És ebből érthető az a trance-nak nevezett elmeállapot is, melyben a médium a szellemekkel tud érintkezni. Ez az alváshoz hasonló autosuggestio útján bekövetkező ködös, derengő elmeállapot, melyben a médium nem teljesen szakad el környezetétől, sőt figyelemmel kísérheti környezetét és a rágyakorolt hatást is. Ezt számításba is veszi s válaszaiban, megnyilvánulásaiban észrevehető. Gyakran rajta kaptam a médiumot amint fülel, les, mi történik környezetében s e szerint idomította feleleteit. Különösen áll ez az olyan médiumokra, akik csak bizonyos személy jelenlétében fejtik ki képességeiket, mintegy együtt

dolgoznak, ilyenkor akaratlanul is apróbb jelek, figyelmeztetések, szemhunyorítások s hasonlók irányíthatják a médiumot. Ha ez szántszándékosan történik, nyugodtan csalásról beszélhetünk.

Aki sok spiritiszta-összejövetelel vett részt, annak föltűnik a médiumok megnyilvánulásában, cselekedeteiben ezeknek alacsony szellemi tartalma, a köznapiságon alig fölüllemelkedő volta. Kicsinyes, apró dolgokon való rágódás, személyes vagy családi események meghánytorgatása, néha ismert vágyak teljesülésének megígérése s hasonlók. Soha valami nagyobb szabású, mélyebb elgondolású kinyilatkoztatás. Mindíg csak lapos terefere, pletyka. Ha mégis kivételesen elütő dolgokról szólal meg a szellem s a hallgatóság ámul és bámul, akkor valami csalafintaság lappang mögötte. Így egy alkalommal németül verselt a szellem s a hallgatóság bámulta a verselő tehetséget és ügyességet, mert senki sem ismerte ezt a régi német diákverset a heringről és az osztrigáról, amelynek a fejét az osztriga bekapta. Én is csak édesatyám selmeci diákgyűjteményeiből ismertem. Tehát nem saját versét adta elő a szellem, hanem valahol olvashatta. Egy más alkalommal HELVETIUS XVIII. századbeli francia bölcsező szelleme jelentkezett. Engem is meglepett a dolog és engedelmet kértem, hogy kérdéseket intézhessenek a szellemhez. Megmondta pontosan a személyi adatait s egyik-másik művének a címét, majd elmondta, hogy a másvilágon meggyőződött tanításainak helytelenségéről, különösen vallásellenes, atheista tanításait bánta meg nagyon. A médium föltétlenül intelligens volt, mégis meglepett ennek a kevésbé ismert francia forradalom előtti filozófus szellemének a jelentkezése. A seance tovább tartott s más szellemek jelentkeztek, talán a legtöbben nem is gondoltak már a francia filozófus szellemére. Seance után nem is került szóba. De nem tudtam megnyugodni s járkálva a médium lakásában szemembe ötlött a Brockhaus Lexikona s közelebb lépve látom, hogy a „H” betűs kötet hiányzik, valaki kivette. S ezzel meg volt fejtve a rejtély, de nem szóltam róla. Ezt csak egyszer tettem s okultam belőle. Ugyanis fiatal orvos koromban egyszer egy seance-on kopogásokkal jelentkezett a szellem. A ház asszonya volt a médium. Föltűnt, hogy amit mindenki kopogásnak hallott és mondott, ezt én nem kopogásnak hallottam. Más különös hang volt ez, de nem kopogás. Kezdtém a hang irányát figyelni s úgy rémlett, hogy a médiumtól ered, de nem a szájából, hanem a dereka tájékáról. Mire megmondtam, hogy a médium a fűzőjével adja a kopogó hangot s fölkértem az urát, hogy vétesse le a fűzőt a feleségével s ekkor újra idézzük a szellemet. Általános

megrökönyödés, hogy lehet egy úri asszonyról ilyent föltételezni, ez nem úri emberhez méltó viselkedés, egy szóval kiadták az utamat. Ezért nem szóltam soha többé. Nem vehettem volna több összejövetelen részt.

Néha a szellemek nem szóval, hanem a médium útján írásban válaszolnak. A médiumnak odakészítenek ceruzát, papirost egy külön kis asztalkára, melyhez a médium odaül. Ha trance-ba jutott, egy idő múlva megragadja az egyik ceruzát s elkezd írni. Vannak külön író médiumok. Az én jelenlétemben ez sohasem sikerült, állítólag zavaró befolyással voltam. Ha meg is ragadta a ceruzát, csak ákom-bákomokat rajzolt, de írás nem volt. Így ilyent sohasem láttam. Vannak azután rajzoló médiumok is, akik a szellemvilágból közvetített rajzokat készítenek. Ilyeneket csak készen láttam, többnyire stilizált, cikornyás ékítményszerű, díszítő rajzok, ritkábban fantasztikus alakú, de azért anthropomorph másvilági lények képei ezek. Gyakran a schizophrenias betegek rajzaihoz hasonlóak, meg van bennök az alakismétlődés, alak-összeolvasztás, a stilizáltság és a távlathiány. Ez is bepillantást enged sok médium lelki világába.

S ha már így az egyszerű megfigyelés is elég jó tájékoztatást nyújt a spiritiszta jelenségek mibenlétéről, annál többet látunk olyan esetekben, hol alkalmunk van orvosi vizsgálat alá venni a személyeket. Ez vagy a klinikára beutalt esetekben vagy a bíróság tájékoztatására történő vizsgálattal lehetséges. Mert a spiritizmus-sal való foglalkozás arra hajlamos egyéneknél elmebaj tüneteit válthatja ki s ezért szükséges kórházi elhelyezésük. Azonban lehetséges az is, hogy már elmebajos egyén hallucinációt a szellemek üzeneteinek tartják, amint ez egy esetben egy mérnök emberrel történt, ki betegségében igen élénken hallucinált és ezért őt mint médiumot használták föl s az ő hallucinációit túlvilági megnyilatkozásoknak tartották.

Csak röviden akarok kitérni egyik esetünkre, ahol mint az újságokból megtudtuk, a rendőrség egy fiatal nőt tartóztatott le, mert „este hat óra tájt az útmenti ciszternában minden ruhadarab nélkül megfürdött”. A rendőrség a klinikára szállította be, ahol azután a következő derült ki:

33 éves nő, ki több üzletben, nyomdában volt alkalmazva s környezetének bemondása szerint igen derék, szorgalmas és erkölcsös életű munkás volt, mindig maga tartotta fenn magát. Háznépe sohasem vett észre rajta semmi különöset; mindenki szerette, egyenes, őszinte és kedélyes leány volt. Csak hetekkel behozatala előtt vették észre, hogy megváltozott, bezárkózott, imádkozott, sírt.

Ezt annak tulajdonították, hogy háziasszonyának leánya megismertette a spirítizmussal. Majd egy szép napon (péntek) eltávozott s úgy látták, hogy az erdőnek vette útját. Ott is talált rá a rendőrség. A klinikára teljesen zavartan és igen élénk hallucinációkkal érkezett. Magát az Ihletisten, más Életisten leányának mondotta s hozzá az Ihletisten anyja beszél, az parancsol neki s ezt teljesítenie kell. Környezetét kéri, hogy imádkozzék vele együtt. Kuszált vonásokkal és ritkított nagybetűkkel levelet ír, melyben írja, hogy ő nem bolond, őt az Ihletisten szállotta meg, ő a szerelmeta leánya és nem engedi meg, hogy mi ezt megakadályozzuk. Neki az Ihletisten ígéjét kell hirdetni. Vizsgálat közben gyöngének érzi magát, a széken félig fekvéül, fejét ide-oda lóbálja, többször kezeivel megtámasztja, majd pedig karjára hajtja, halk, suttogó, alig hallható hangon beszél, többször kérdezi, hogy sokáig tart-e még a vizsgálat, mert ő nagyon gyöngének érzi magát. E mellett azonban a vizsgálatot élénk figyelemmel kíséri, mondanivalóját mindig szabatos formában mondja el, sőt mindig meg is fontolja, amit mond. Többször kijelenti, hogy erről vagy arról nem beszél, mert ez családi ügy, vagy mert másnak kellemetlenséget okozhatna. Ha mégis hosszabb nógatásra elmond belőle valamit, látszik rajta, hogy mégis elhallgat valamit. Tudja, hogy az elme-klinikán van, csak azt nem tudja miért és hogyan került ő ide, mióta van itt, nem tudja milyen nap van ma, de az évet és hónapot helyesen tudja. A pénteki napra annyit emlékszik, hogy otthon megreggelizett, hét óra előtt már a boltban volt, kinyitotta a boltot és tíz óráig nem jött senki a boltba, ekkor egy kis gyermek jött tejfelért. Többre azután nem emlékszik. Hosszas faggatás után azután mégis elmondja, hogy nagyon nyugtalannak érezte magát, nem volt maradása, nagyon ideges volt, a boltban is, az udvaron is ide-oda járkált. A többire nem emlékszik, biztosan nem volt észnél, de azért nem követhetett el semmi bűnt és nagyon szeretné megtudni mi történt tulajdonképpen. Elmondja még, hogy kb. 5–6 nappal előtte már nagyon nyugtalannak érezte magát, azért volt ideges, mert nem ment az üzlet. Az nem igaz, hogy szellemet idézett volna. Sohasem szokott olyan dolgot cselekedni, amit nem szabad. Jó ember ilyent nem tesz, nem háborgatja a halottakat. Aki meghalt, nyugodjon békével, nem kell azt háborgatni. Az sem igaz, hogy háziasszonya leányával utóbbi időben többet érintkezett volna. A vizsgálat végeztével a kertbe megy s ekkor hirtelen teljesen megváltozik. Igen élénken hallucinál, mereven az égre szegzett tekintettel egy helyben áll, kezeit összekulcsolva imádkozik. Az imáját gyakran olyan módon szakítja meg, mintha a magasba beszélne valakihez. Amikor az orvost látja közeledni, magához hívja és fölszólítja, hogy vele együtt imádkozzék: „Az Isten nevében kérek téged kedves doktor, jöjj nézz fel az égre, mert ha nem, meglátod, mi lesz a sorsod. Az aki itt áll előtted, kér téged, jöjj és higgyél neki, jöjj győződj meg róla, nem vagyok bolond... Életistenanyám, hallgasd meg az én szómat, akik még a szentírásban nem hisznek és Jézuskrisztust imádják, térítsd meg...” Ezután az égen az élet- és ihletisten anyját látja, erőyes taglejtéssel igyekszik elhallgattatni az ellentmondókat. „Életisten anyja mutasd meg magadat még jobban, hogy rád ismerjenek” kiáltja. Majd fejét lecsüsgesztve, úgy mondja, mintha belőle beszélne egy égi lény: „Most lezárom a teszádat, ne szólj egy szót sem többé, amíg ez az ember, aki itt ül előtted, föl nem néz az égre. Imádkozzunk egy miatyánkot.” Eliminádkozza, azután áldólag terjeszti a kezeit az orvos feje fölé és azt mondja: „megáldalak téged te kedves doktor”. Imáját egy lélekzetre mondja el, mint az iskolás gyermek a betanult

verset. Kérdésekkel nem sikerül rythmikus recitálását megszakítani. Amíg sajátos imáját mondja, láthatólag rossz néven is veszi, ha zavarják. Hosszas rábeszélésre kezdi bejövételének előzményeit elmondani. A múlt pénteken kérte háziasszonya leányát, hogy mutassa meg neki, hogy a spiritizmust hogyan kell csinálni. Bár ez nem szívesen vállalkozott rá, hogy teljesíti kívánságát, mégis fölhívta boldogult édesanyja szellemét, akivel beszélni óhajtott. De mégsem édesanyja, hanem az ihletisten jelentkezett, de ő nem tudta ki beszél hozzá, mert azt hitte, hogy Lajos öccse szelleme szól hozzá. Azt mondotta neki: „menj és hívd fel Omigét, aki nem más, mint maga az ihletisten, aki magához kívánta az ihletisten leányát és őt nevén szólította. Amikor Omigét hívta, azt kérte tőle, hogy hogy hívja ide D. I.-t, aki 1919 márc. 29-én halt meg és szintén spiritista lélek volt. Ez nem is halt meg tulajdonképpen, mert sírjában is csak alszik és nem is fog meghalni sohasem. Ennél többet azután már nem akart mondani, nagyon kifárasztotta a gyors, megszakítás nélküli beszéd. Arca kipirul, lélekezése és pulzusa szapora, nyugtalan lesz megint.

Két nap múlva ismét orvosi vizsgálatra került. Néhány percig nyugodtan értelmesen válaszolt a kérdésekre, majd hirtelen fölugrott, kiszaladt a folyosóra és hangosan sikoltozni kezdett: „jaj segítség, meg akarnak ölni, segítség! hívják a tanársegéd urat, itt gyilkosok vannak.“ A folyosón sikoltozva föl és alá rohant, majd mikor megfogják, elmondja, hogy őt egy orvos megakarja ölni, nem ő lesz az első, mert előtte már tizenhat nőt meggyilkolt. A nyújtott tejet az ágyba öntötte. Megnyugodva kijelenti, hogy csak négy szemközt hajlandó beszélni. Elmondja, hogy múlt pénteken reggel elment az üzletbe és elkezdett spiritalizálni, vagyis spiritizmus által írni. Erre őt házasszonyának leánya három-négy nap előtt tanította meg. És megjelent neki maga a jó Isten, aki azt kívánta tőle, hogy teljesítse az ő kérését és parancsait, melyeket neki kiszab. És ő kész volt erre, bár teljes tudatában volt annak, hogy mit cselekszik, mert a nyitott üzletet azonnal bezárta s teljesítette azonnal a mindenható Istennek parancsait, „mit csak oly föltétel alatt akart vele közölni, ha megteszi, amit neki mond.“ Ő készséggel vállalkozott erre. Mivel soha életében nem volt istenfélő, sem az Istent, sem pedig Jézus Krisztust nem imádta és nem tisztelte. Most azért akarta megtenni az ő parancsait, hogy megismerkedhessen a jó Istennel személyesen is. Majd fölment az erdőbe, ott az Isten próbára akarta tenni, hogy kibírja-e azokat a próbákat és ő engedelmeskedett. Kiállta az Isten tizenkét próbáját, itt pedig még huszonhármát. Kijelenti, hogy többet nem beszél. Nőgátásra megint folytatja, hogy az erdőben az Isten vadállatokkal vette körül, de ő nyugodtan fekvé maradt, mert tudta, hogy neki egy nagy bűnt kell leleplezni. Többet nem akar elmondani.

Másfél hónapi itt tartózkodása alatt többnyire élénk hallucinációinak hatása alatt áll, nyugtalan meg zavart és nyugodtabb meg rendezett időszakok váltakoznak. Nyugodtabb időben mindig elbocsájtását kéri és ígéri, hogy most már nem lesz vele baj. Nővére kíséretében másfél hónap múlva elbocsájtjuk. De nem egészen egy hét múlva visszahozzák. Elmondja, hogy nővére kíséretében H-re utazott, a vonaton két apácával „mókázott“, egy darab papírra felírta nekik, hogy ezentúl imaközben kezüket „X-re kulcsolják, mert a keresztet megdöntötték.“ Nővére lakásán csak addig maradt, amíg megmosakodott, azután összecsomagolta holmiját és azt mondta, hogy most elmegy, ne is keressék, majd visszajön. Nővére lakásáról egy szanatóriumba ment, ahol 1913-ban három hónapot töltött. Itt kérte fölvételét, nem vették föl, de ő nem

is ezért ment oda, hogy fölvegyék, hanem csak a „móka“ kedvéért. Majd egy ismerős nyomdába ment, ahol hétoldalas levélben csupa „mókát“ írt össze a tulajdonos címére. Majd a városi kórházba ment s éjjelre szállást kért, mert nincs pénze, ez is „móka“ volt, mert 800.000 korona volt nála. Azonban azt mondták neki, hogy menjen dolgozni. Erre ő „bolond módra“ otthagyta őket, azt mondta, hogy dögöljön meg minden magyarja és kifutott az utcára. Nővéréhez ment éjjelre. Másnap délután a temetőbe ment, lapátot vitt, hogy anyja és nővére sírját az „új hit szerint“ elrendezze, ami annyit jelent, hogy a sír széleit lekerekítette, a fejfákat összecseréberélte, a sírok mellett pedig eligazította a földet, hogy ő H.-n soha meg ne haljon. Munkájában senki sem akadályozta meg, a temetőőr meg is dicsérte. Azután a lapátot vissza is vitte rokonához, akinél másnap délelőtt tizenegy óráig aludt. Ekkor a városházára ment, de a polgármesterrel nem tudott beszélni, ezért egy kis darabka papírra „mókákat“ írt fel s azokat a fogalmazónál hagyta, hogy a polgármesternek adja át. Majd nővére lakására ment s délután Budapestre utazott. Itt egy régi ismerősét kereste föl, ahol sokat „mókázott“. Elmondta, hogy a pécsi ideg- és elmeklinikán kutya- és emberhúst etetnek a betegekkel. Két napig volt pesti ismerősénél, állandóan otthon tartózkodott. Reggel minden búcsúzás nélkül elrohant, hogy „a bolond nyomát hátrahagyja“. Kiment a keleti pályaudvarra és hazautazott. A pályaudvari postahivatalból sürgönyöket küldött Pécsre, egyet a saját címére, ennek tartalma: „én többet nem érkezem meg Bruk Róza.“ (ez hamis név), egyet egy ismerős kereskedőnek: „ma este gyorsan érkezem, három orvos várjon A. A. dr., P. D. dr. és R. B. dr.“, aláírás megint hamis. Egyik pécsi egyet. tanárnak: „este a gyorsan súlyos beteg érkezik, P. D. várja. I. u. 3.“, egy másik orvosnak: „este gyorsan érkezem, orvosi vizsgára várja, I. u. 3. Weiszné.“ Majd Pécsre jegyét váltott és 25.000 koronát fizetett a portásnak, hogy korábban szállhasson be. A vonaton nyugodt volt. A pályaudvaron ismerősök várták, de ő hazaszökött s ott érte jöttek a mentők. Ezek elől megszökött s elfutott egy egyesület hivatalos helyiségébe. Ott elmondta, hogy hat hétig volt a bolondházban becsukva, ahol kutyahússal etették, lepedőbe pakkolták. A mentők utána jöttek s behozták a klinikára, ahol nyugtalanul viselkedik, bőbeszédűen elmondja ugyanazokat a vallásos tartalmú érzékcsalódásait. Az Ihetistent és ennek anyját látja, valóságos jeleneteket él meg, amelyeknek mindig saját személye áll a középpontjában. Különösen olyankor beszél szívesen, ha sokan hallgatják. Hangulata gyorsan változó. Igen könnyen befolyásolható, néhány szóval is sikerül már új gondolatokat ébreszteni benne és kritikáját megváltoztatni. Értelmessége most is jó, teljesen ép és iskolázottságának megfelelő. A spiritizmusról azt mondja, hogy az az emberek félrevezetésére való, nem jó dolog. Itt tartózkodása alatt ugyanúgy viselkedik, mint előbb, nyugtalan, éjjel álmatlan, betegtársait felkölti, hangosan imádkozik az ihletistenhez. Rímekben beszéli, kiáltja élményeit. Kutyahúst kap itt enni. Kéri az orvost, hogy hypnotizálja őt. Egy hónap múlva kibocsájtása előtt elmondja, hogy most már teljesen jól érzi magát, úgy hogy eljött az idő, amikor már kimehet. Belátja, hogy beteg volt. Már három-négy éve idegbajosnak érzi magát, gyöngé volt, sokszor remegett. Ezen az egész nyáron „bolond módra járkált“, ez alatt azt érti, hogy sehol sem találta helyét, sokszor az üzletet magára hagyva föl és alá járkált az udvaron. Mostan betegsége a spiritizmussal kezdődött. Tulajdonképpen hypnotizálni akart megtanulni, hogy az adósaitól a pénzét megszerezhesse; könyvet is vett, de ebben nem talált semmit és meg-

kérte háziasszonya leányát, hogy tanítsa meg a spiritizmusra, amit az meg is tett. Az utolsó három nap délelőttjén valami álmoság fogta el és egy egész délelőtt írt. Valami kényszeret érzett, írnia kellett. Azt, hogy ő az ihletisten leánya szintén a spiritizmus hatása alatt állította, de lehetségesnek tartja, hogy ez már elmebajának volt a következménye. Annyi bizonyos, hogy mióta „spiritizált“, azt a nyomasztó fejfájást nem érezte, melyet azelőtt érzett. Az erdőbe azért ment ki, mert „muszáj volt“ elmenni, akkor is érezte azt a kényszeret. Most is azt mondja, hogy amit beszélt, azt sugták neki. Úgy érezte mintha az agyában két ember beszélgetne, az egyik ő, a másik pedig más valaki, mintha egy sugó lett volna a fülében. De hangot nem hallott sohasem. Ez a „belső hang“ mondta neki itt az embereket megmérgezik, itt meg akarják becsuteltetni, hogy őt itt megfogják mérgezni. Ez utóbbiról különben most is meg van győződve, de nem tudja miért. A kertben a felhőkben mindenféle alakot látott, igen szép virágoskertet. Éjjel a lámpán keresztül látta, hogy az embereket megnyírták és mángorlón végig hengerelték szép fényesre bőrüket. A fürdőben lévő rácsos padokon keresztül pedig átpréselték a húst és fasiozottat csináltak belőle. Most is meg van győződve, hogy háromízben neki is adtak emberhúst. Azt mondták neki, hogy a háziasszonya leánya küld ebédet, pedig azt más ette meg. A „mókákat“ muszáj volt elmondani, a „móka“ nevet az adta neki, aki diktálta őket, de hogy ki volt ez, nem tudja megmondani. Ezek a diktálások és sugalmazások néhány hét óta nincsenek. Azért rimelt is, mert sugalmazták.

Betegünk hysteriás elmebajban szenvedett, kifejezetten vallásos tartalmú érzéksalódásokkal, gyors hangulatváltozással, könnyű befolyásolhatósággal. Időnkint az elragadtatás (ektasis) állapotában viselkedése teljesen a spiritista médiumokra emlékeztetett, az ihletisten parancsait teljesítette s azokat az emberekkel közvetítette. Már három-négy éve idegesnek érezte magát, amikor spiritizmusmal kezdett foglalkozni, ami idegességét még fokozta, mert idegrendszerét még inkább kimerítették, képzeletét foglalkoztatták a spiritista-tanok. Könnyű befolyásolhatósága fogékonyabbá tette ezek iránt s nem tudott többé szabadulni tőlük, amit ő mint kényszeret többször emleget. Mindezekből tevődik össze a vázolt kóros elmeállapot, mely elmebaja harmadfél hónapig tartott.

Esetünk tehát világos betekintést nyújt a médiumok elmeműködésének mechanizmusába. A médiumok egyrésze önsugallással (autosuggestio) tudja az elragadtatás (ekstasis) állapotához teljesen hasonló állapotokat létrehozni vagy készakarva utánozni. A hallgatósággal résztvevőkben pedig tömegsugallás (tömegsuggestio) útján válik elfogadhatóvá mindaz, amit a médium mond, előidéző, hozzásegítő ehhez még a résztvevőknek hiszékenysége, befolyásolhatósága.

De mutatja esetünk világosan azt a káros befolyást is, melyet a spiritizmusmal való foglalkozás arra hajlamos egyénekre kifejt-

het. Hónapokig tartó betegségbe döntheti őket s valósággal szerencse, hogyha esetünkhöz hasonlóan teljes gyógyulással végződik. Sokszor azonban gyógyíthatatlan betegséget, évtizedekre terjedő sínylődést válthat ki. Nem tekintve azt a mérhetetlen kárt, mely az ilyen betegségekből a családra és társadalomra akár anyagi, akár szociális tekintetben háramlik. Minden gondolkodó embernek kötelessége a spiritiszta-tanok ellen küzdeni, mert lelki vigasztalás helyett csak kárt okoznak. Az egyház is elveti a spiritiszta szellemidézést és más üzemeket.

A spiritizmus ártalmasságát mutatja LEVY-VALENSI és EY francia orvosok esete is. Egy már a klimakteriumban lévő nőről van szó, aki egész életében debilis és erősen befolyásolható volt. Spiritiszta olvasmányai és a családban előfordult több haláleset psychogen úton elmebajtt váltott ki. Mire megbetegszik, igen élénken társalog a szellemekkel és automatikus írásokat készít. Ilyenformán egész könyvet írt paranoid-hallucinatorikus élményeiről. Leírja benne egyenkint a szellemeket és lelkeket, akikkel érintkezik, hatásukat az élőkre, saját magára, környezetére, különösen azonban politikai hatásukat. Az egész világ megállt, a föld megváltozott. A beteg autistikusan elzárkózottan él, ritkán megy ki a házból, többnyire különködően öltözve. Gondolatai tartalmilag groteszkek, de alakilag helyesek, rendezettek. Érzécsalódások minden érzékszervben. Affective inkább elernyedtt, mint izgatott, indulatos, miért nem is kell elhelyezni intézetben. Spontaneitása a spiritiszta tevékenységén kívül igen fogyatékos.

Ugyanezen szerzők egy másik esetében egy nő, aki kilenc év óta spiritiszta foglalkozást űz, eleinte automatikus író, később halló médiumként. Teljesen elhagyatva él és szellemüzeneteket kap, egészben paranoid képet nyújt különféle tünetekkel (befolyásolási és kozmikus téveseszmék). A vizsgálat kiderítette, hogy érzécsalódásai alapján lett médium, tehát a betegsége vitte a spiritiszták közé és nem a spiritiszta dolgokkal való foglalkozás tette beteggé.

Ezektől a magában a spiritizmusban rejlő ártalmaktól eltekintve másik veszedelem az, hogy a résztvevők befolyásolhatóságát, hiszékenységét lelkiismeretlen médiumok kihasználják, a résztvevők hiszékenységével visszaélnak és ezek áldozatul esnek a médiumoknak. És ne higgyük, hogy csak ostoba emberekkel történhetik ez meg; amint a történeti bevezetésből is láthatjuk, igen tudós emberekkel is megtörtént. Magam is elbámultam rajta, hogy különben teljesen józanul gondolkodó emberekben a spiritiszta-

tanok a kórosan túlértékelt gondolatok módjára hatnak, kényszer hatásával lenyűgözik őket, ami alul legegyszerűbb elhatárolásaikban sem tudnak szabadulni; így ismertem egy matematikustanárt, aki feleségét nem engedte bevásárolni, mielőtt a szellemeket meg nem kérdezte volna, hogy mit szólnak hozzá. Ezeknek az embereknek hiszékenységét lelkiismeretlen médiumok kihasználhatják, és gyakran a törvényszék elé kerül az ügy, ahol a turpiság csakhamar napfényre kerül. Ilyenkor az ügyes szakértő a médiumot olyan körülmények között vizsgálhatja, ahol nem a médium szabja meg a föltételeket, hanem a szakértő. A médiumok a leg-
ravaszabb módon igyekeznek ez alól szabadulni, változtatásokat tenni és kijátszani az ellenőrzést. Így sikerült leleplezni a ROTHE ANNA nevű virágmédiumot, aki klinikai vizsgálata alatt nem tudott virágot dobni, mert nem férhetett ilyenekhez. Így sikerült SCHRENCK-NOTZING BÁRÓ elmeorvos médiumáról a csalást kimutatni, mert a szellemek materializációjáról kiderült, hogy éppen a fénykép, amit ellenőrzésképen alkalmaztak, elárulta, hogy a szellemet régi ujságpapírosból alkotta a médium. És erről a kézzelfogható csalásról, amit a médiumok a hiszékeny báróval elkövettek, a báró kötetes műveket írt gyönyörű fényképekkel, míg azután az ülések egyik orvos résztvevője az egész huncutságot le nem leplezte.

Node ezzel már elébe is vágtam tárgyalásunk sorrendjének, mert eddig olyan médiumokról szóltam, akik szóval vagy írásban (esetleg rajzban) közvetítik a szellemek üzeneteit. Persze fölmerült a kívánság, hogy a szellem mutassa is magát, látható vagy esetleg megtapintható is legyen. És csakhamar akadt médium, mely a szellemet materializálta vagyis a szellem anyagszerű alakot öltött. Egyes esetben ezt az anyagot meg is lehetett tapintani, sőt a szellemet lefényképezni. Spiritiszták körökben ez a fényképezés a jelenségek valódiságának bizonyítékául szolgált. És csakis az, aki tudja, hogy fényképezéssel milyen huncutságokat lehet csinálni, az nem fog lépre menni; így egy barátom a „Budapesti Hírlap” címfeliratot úgy fényképezte, hogy a betűk plasztikusoknak látszottak. Már említettem, hogy a SCHRENCK-NOTZING BÁRÓ ujságpapírosból készült szellemét éppen a fénykép leplezte le. Még jobban mutatja a spiritiszták gondolkodását éppen megint SCHRENCK-NOTZING-nak a hirhedt László médiummal való esete. Ez a médium egész sorát az intelligens embereknek csapta be azzal, hogy szellemanyagot idézett elő, mely az ülésen a szájából lenge fátýolként tolt elő és megint fölszívódott. Midőn azután a tör-

vényszéki orvosszakértők előtt bevallotta, hogy a szájában előre elkészítette a parafinozott gyolcsot és ezt fujta ki, SCHRENK-NOTZING BÁRÓ azt mondotta, hogy itt Lászlónak ez az önleplezése a csalás, a teleplazma — így hívják a szellemanyagot — pedig valódi volt. Ilyen gondolkodás mellett azután már minden lehetséges és vitatkozásnak nincs helye. Ahány materializációs médiumot eddig vizsgálni lehetett, mindegyikre rábizonyult a csaló szándék. Igen jellemző LÁSZLÓ médiumnak az a kijelentése, hogy miért csapta be az urakat, azt felelte, mert teleplazmát kívántak látni. SCHRENK-NOTZING BÁRÓ-nak ÉVA C., WILLI SCHNEIDER nevű médiumairól a seance-okon résztvevők MATHILDE KEMNITZ orvosnő és GULAT-WELLENBURG orvos bebizonyították, hogy a médiumok saját mesterkedéseikkel félrevezették a résztvevőket. A szellemidézés, illetőleg a szellem materializációja csak akkor sikerült, ha az előkészületek az üléshez a médiummal előbb megbeszéltek. Tehát a médium előre tudott mindenről, az ellenőrzés módjáról, a fényképezés időpontjáról, hogy valahogy meglepetés ne érje a médiumot. Egy ízben a magnézium fény váratlanul lobbant föl, Éva médium rögtön rosszul lett s a kísérlet nem sikerült. A seance-ok mindig erősen elsötétített szobában voltak, úgy hogy félméternyire már semmit sem lehetett látni, a zsebórát éppen hogy leolvashatták. A médium fekete háttér előtt ült szorosan testhez álló trikóban, kezét, lábát lefogták. Ha azonban olyanok fogták kezeit, akik nem voltak hívő spiritisták, a kísérlet ismét nem sikerült. A tanuk állítása szerint a médium minden módon igyekezett az ellenőrzés alul kibujni, kezeit óvatosan kiszabadítani. Ez úgy látszik a hívő ellenőrzés mellett sikerült is, mert a fénykép egyszer két jobb kezét mutatta a médiumnak, bizonyosan műkezet csempészett oda. Az ellenőrzést olyan módon is sikerült kijátszania, hogy többnyire két órán át kellett sötétben várakozni, míg a szellem jelentkezett, ekkor a hosszas és feszült várakozás már mindenki figyelmét kifárasztotta s mi sem természetesebb, hogy a történeteket nem lehetett élesen megfigyelni, a médium pedig tudva élt az alkalommal. SCHRENK-NOTZING igyekezett védeni médiumát, de sarokba szorítva, csak annyit mondott, hogy a trance-ban lévő médiumnak cselekedeteit nem lehet az éber állapotban levőnek szemére vetni. Sehogysem lehetett őt az egészen nyilvánvaló megtévesztésről meggyőzni, hanem személyeskedéssé fajult a vita.

A médiumoknak egy másik kedves mutatványa volt a *telekinesis*, vagyis súlyos tárgyaknak (asztal) izomerő alkalma-

zása nélkül, tisztán a médium lelki behatása útján való megmozgatása, levegőbe emelése vagy lebegtetése, vagy pedig a rejtélyes dobálása, hajigálása a szobában lévő és a médium által látszólag el nem érhető könnyebb tárgyaknak, könyveknek, cserepeknek, vázáknak, a levegőből szedett virágoknak, köveknek. A spiritiszták ezt a szellemek működésével magyarázták, az okkultisták rejtélyes fizikai vagy túlvilági erőknek, sugárzásoknak akarták tulajdonítani. Ma már ritkábban adódó jelenségek ezek, talán azért, mert az ellenőrzés nagyobb. Nálunk utoljára 1921 nyarán Kecskeméten rejtélyes gyujtogatások és kődobálások, majd ugyanakkor Karcagon is rejtélyes kődobálások fordultak elő. Éppen úgy, mint a spiritizmus első idejében Amerikában, itt is kiderült, hogy serdülő gyerekek voltak az ügyes csíntevők, akik a mi spiritisztáinkat is félrevezették. Egyik spiritisztánk azt írja, „hogy ez a leány (a karcagi) is ép olyan szomnambul és medialis természetű, mint a kecskeméti fiú, így tehát a karcagi dobálási jelenségek is teljes joggal a fizikális mediumitás vagy telekinesis természetes megnyilvánulásának tekinthetők. A kecskeméti és karcagi esetek egyedüli elfogadható magyarázata csakis a metapszichikai magyarázat lehet.“ Bennünket sokkal inkább az nyugtat meg, hogy a hatóság közbelépésére s a fiú vagy leány eltávolításával a jelenségek megszűntek. Már régebben CROOKES és ZÖLLNER kísérleteiben és a médium egyszerű érintésére súlyos asztalok emelkedtek a levegőbe és ott lebegtek. Itt is kisült a turpiság, de a spiritiszták és okkultisták mainapig nem okultak.

Spiritishta körben gyakran fölmerülő kérdés a jövődőről föl-lebbenteni a titok fátyolát. Ezt a médium útján a szellemektől lehet megtudni, vagy vannak egyes emberek, kik fölruháztak ezzel a képességgel, az ú. n. *telepathiával*. A csángók az ilyen embert *ellátónak* nevezik, tehetségét pedig *ellátásnak*. Idetartozik az *álomlátó* kifejezés is, olyan ember, aki az álmokból a jövődőt tudja meglátni, ugyanilyen a *látnok* kifejezés is. A telepathia birtokában az illető, az *ellátó*, a térben vagy időben távoleső dolgokat, elmúlt vagy jövődő eseményeket, történeéseket tud meglátni, a messzeségbe ellátni, rejtett vagy elrejtett dolgokra rá-találni, büntetteket földeríteni, távoli haláleseteket megérezni. Ezért az ilyen ellátó embernek rendesen nagy híre van és rejtélyesség, titokzatosság övezi személyét. Az ellátó gyakran szintén trance-szerű állapotban fejti ki képességét, mintha mélyen gondolkodna vagy mereven a távolba nézne. Elmondása szerint ilyenkor gondolatait a kérdezett dologra vagy eseményre összpontosítja,

minden más gondolatot igyekszik távoltartani. Majd egyes képek merülnek föl előtte s nem mindig világosan, apránként hámozza ki belőlük a kívánt eredményt. Ez a szellemi művelet nagyon megviseli, kifárasztja. Leragasztott borítékba vagy lezárt ládikákba helyezett írásokat, leveleket elolvasnak. Néha rátekintéssel, néha lecsukott vagy bekötött szemmel tapintás útján történhetik ez. Az eredmények többnyire igen gyatrák, a legtöbb esetben meg sem közelítik a valóságot. Az okkultisták merészsége annyira ment, hogy törvény útján ellátóknak bírósági alkalmazását akarták kieroszakolni, hogy bűnügyekben a valóság megállapításában segítségére legyenek a rendőrségnek, nyomozó hatóságnak, bírónak. Az ez irányban történt kísérletek siralmas eredményeket mutattak. Tettes gyanánt teljesen ártatlan személyeket jelöltek meg, ahol később egész biztonsággal meg lehetett állapítani ártatlanságukat vagy az igazi tettes meg is került.

Ebből a szempontból igen tanulságos HANS W. GRUHLE professornak egy esete, amely azt is mutatja, hogy a következtetésekben milyen óvatosnak kell lennünk, hogy még ilyen tapasztalt ember is tévedhet.

1921. június 29-én a két heidelbergi polgármester nem tért vissza kirándulásukról. Július 7-én megfogták a gyilkost és július 11-én megtalálták a holt tetemüket. 1921. július 8-án este a heidelbergi ügyészség Mina Müller aláírással ugyanarról a napról keltezett levelet kap, melyben bejelenti, hogy ellátó, látomásai vannak és megálmodja a valót. Ha a két polgármester tetemét még nem találták meg, keressék valami fal vagy szikla mögött. Nagy birtok vagy zárdá közelében van. Ott látomásában vakolathoz hasonló kitört köveket látott. A hely Heidelbergből villamossal érhető el. „Kocsit láttam innen még 10—15 percig a birtokig vagy a zárdáig menni. Az elmúlt éjjel látomásomban megjártam az utat, a nagy házban igen nagy asztalt láttam és hölgyek ültek mellette. Miután soha személyesen ott nem voltam, ítéljék meg, hogy S. (a gyilkos) Kovács lakásának környéke megfelel-e adataimnak. Ha látomásom igaz, akkor egy fal mellett kell keresni.”

A holttesteket nem a levél alapján, hanem a hullabűz után lelték meg. Mégis azt hiszi GRUHLE, hogy sok tekintetben helyes volt a látomás, a két holttest sziklák alján volt elrejtve, egy régebbi birtok közelében, ahol most leánypenzionatus van, a villamos is kivisz oda, ahonnan a birtokig 3—4 percig tart az út, a sziklákat a gyilkos kitörte és rágurította a holttestekre. Falról, vakolatról, 10—15 perces útról szó sincsen, a tettes nem itt lakott. GRUHLE azon következtetésre jutott, habár a látomásban az igaz és téves adatok összekevertek, mégis az igaz adatok túlsúlyban vannak. Nem is olyanok, hogy rájuk lehetne fogni, hogy minden helyre illők. Ezért GRUHLE prof. megösmerni kívánta a levélíró. Ez sokáig kérette magát. De VIII. 31-én udvariasan jelentkezett. Pfalzi születésű, 44 éves kisasszony volt. Háborúban elesett fivérével Elzászban csemegeüzletük volt, később Fr.-ban akart élelmiszerekkel

nagyban kereskedni, de a hatóság nem engedélyezte ezt. 1919-ben láncolás miatt 500 márkára büntették. Utoljára megint csemegeüzlete volt.

Készségesen adott fölvilágosítást. 1921. július 2-án olvasott először a gyilkosságról. „Ha ilyesmi történik, rögtön érdekel. Föltettem és kihasználom az ilyen alkalmakat, hogy kiképezsem magam.“ Hypnotizáltatni akarta magát, ezt az ujságban is hirdette. Hús ajánlatot kapott, többnyire laikusoktól. Egy orvos kísérletezett vele, aki „nagyon erősnek“ találta, mert nem jutott „igazi trance“-ba. Most maga próbálta gondolatait a gyilkosságra összpontosítani. Július 5-én nem történt vele semmi különös, csak mindig az eltűnt polgármesterekről beszélt. Következő éjjel azt álmodta „Birtokot láttam, mindenféle utakat tettem, az embereket láttam magam előtt, láttam az asszonyt, egy úr is volt ott, akinek szürkén pöttyөгtetett öltöze és lekerekített ősz szakállja volt. Amint mentem ennek kezét is nyújtottam. Láttam sok fehérén terített asztalt, pár virágváza rajta és sok hölgy volt körülötte... Tudtam, hogy előbb sziklás vidéken voltam és sok sziklalapot fölemeltem. Furcsa, hogy oly könnyen emeltem őket, mintha papirosból lettek volna. Ez már így szokott lenni a látomásban. Ha egy házba fölülről akarunk benézni, már is itt a létra és az ember benézhet, stb.“ Ezt az álmát július 6-án reggel többeknek elmesélte. „Amint az ember fölébred, csak a nagyját jegyzi meg az ember.“ A képek nem voltak folytonosak, hanem mint a moziban, ahol egyik jelenet hirtelen megakad és hirtelen másik kezdődik.

M. M. már 50 éves korában vette észre magán az ellátást. 14—15 éves korában az idegenlégióban levő fivérének egyik levelét tizennégy nappal előre megálmodta. Azóta „ezer“ ilyen fordul elő. Éjjel különböző időben álmodik, függetlenül a napi élményeitől. 1917-ben egy wiesbadeni szállóban ülve, egy „igen messze“ ülő, megsérült tiszt hangja szólalt meg hirtelen: „Ez a hölgy itt fönn médium, mindent cselekszik, amit én gondolok.“ Ezt ő valóban hallotta. Dühös pillantást vetve a tisztre, kiment. „Magamban azonban azt mondtam, te mégis csak médium vagy.“ Föltette magában, hogy nem engedi magát többé hypnotizálni, habár ilyen szándékokat észrevett. Nem tudja megmondani, hogy miből veszi ezt észre. „Úgy érzem — olyan bágyadt érzés — olyan mechanikus érzés, olyan akaratlan.“ Messziről történő befolyásolást nem tapasztal, de mintha éppen jelenlévő urak hatást akarnának reá gyakorolni. „Csak körül kell nézni, ezt látja, észreveszi az ember. Azt akarom ezzel mondani, hogy a szemek olyan durvák, erőszakosak.“ Nappal is — bár ritkán — fordulnak elő különös dolgok: „egyszerre itt vannak szavak és mindenféle dolgok. Így pl. tegnap a konyhaasztal mellett álltam s hirtelen megszólalt egy hang: „Hatzfeld, Hatzfeld.“ Ha ilyesmi történik vele, fülében csekély zúgást érez, mintha testileg megilletődne, egy rövid pillanat az egész. Ő nem erotikus természetű, inkább hideg. Ha valami fényképet nézett, rögtön észrevette, hogy ismeri az illetőt és hogy ennek multjáról vagy jövőjéről mondjon neki valamit. A polgármester gyilkossággal kapcsolatban — midőn jóslásai az ujságok révén ismertekké váltak — igen sok levelet kapott, hogy jósoljon. De ő csak a tudománynak akar szolgálni. GRUHLE a beszélgetés folyamán értelmesnek és szellemileg élénknek találta. Jóhiszeműen beszélt, minden színészes, tolakodó hiányzott magaviseletéből. Kifejezetten sokat tartott magáról. Elmebajra — mire gondolni lehetett — semmi tünetet nem talált.

A GRUHLE-val való találkozás után M. M. kiment a helyszínére és levélben közli, hogy a birtok és a kastély megfelelt a látomásnak, de a tettes

lakása és környéke nem egyezett vele, ebben tévedett. Itt is föltűnt tárgylagossága, ami már a beszélgetés alatt is jó benyomást keltett. Igazán látottat és tévesen álmodtat élesen megkülönböztet. A napi lapok teljesen elferdítették a jóslásokat, mintha a médium fedte volna föl a gyilkosságot, holott ezt a vizsgálat jóslásaitól függetlenül derítette ki.

Mindebből GRUHLE azt következteti, hogy a médiumok állításai nem mindig ostobaságok. Az elvi elutasítás álláspontja az „okkult” dolgokkal szemben tovább nem tartható fönn, valamint a tudománynak komoly érdeke ilyen egyelőre ismeretlen jelenségek észlelése, úgy a törvényszéki gyakorlat sem zárkozhatik el előle.

GRUHLE-nak ez a következtetése annál furcsábban hatott, mert ő maga kiváló törvényszéki orvos volt.

Évek mulva azonban M. M. egy bűnvádi eljárás kapcsán a frankfurti klinika észlelésébe került. Itt megállapították, hogy már apai öregapja jósolni tudott és verseket faragott. Atyja vasutas, élénk, víg ember volt. Anyja csöndes teremtes. Egyik fivére iszákos és nyavalyatörős, ennek fia balog és könnyelmű. Ő maga testileg mindig egészséges volt. Jól tanult, később árusító-leány és „üzletvezető” volt. 1891-től 1917-ig tizenhét-szer volt büntetve lopás, csalás és sikkasztás miatt. Szeszkes italt alig iszik, sohasem dohányzott. Sokszor gondolt házasságra, de nem nagyon bánkódott, ha füstbe ment. 1910 végén a fogházban elmebaj tünetei jelentkeztek, azt vette észre, hogy róla beszélnek, villamosszerkezettel kihallgatják a gondolatait. Erre az elmegyógyító intézetbe került, ahol öt hónapig volt, érzéksalódásai tovább fönnállottak, álomlátásait csak melleleg említette, de ellátása még nem jelentkezett. Betegsége miatt büntetését elengedték. De hogy büntetéseit a hatóságok előtt leplezze, rá ne ösmerjenek, kettős nevének második nevével és születéshelyével azonos nevű, de máshol fekvő helység nevével mint születési hellyel jelentette be magát. Ez a csalafintáskodása jelen esetben is megnehezítette személyi azonosságának megállapítását. Már a háború előtt is kereskedett, ugyanúgy a háború alatt is „sibolás”-sal foglalkozott. Erről szeret beszélni, saját becses személyét érdem szerint kiemelve. Vagyont szerzett, de el is vesztette a márka megszilárdulásával. Most jóléti intézmények támogatásából él, keveset varr és néha jósol.

A klinikán elmondja, hogy 1910 óta időnkint élénk vagy kevésbé élénk érzéksalódásai, különösen hanghallásai vannak. Szilárdan meg van győződve, hogy ezek a hangok élő emberektől erednek. Titkos módon kilesik a gondolatait, hogy ellátását saját céljukra hasznosíthassák. De erről nem szeret beszélni, mert fél, hogy elmebajosnak fogják tartani. Állítása szerint fiatal kora óta vannak álomlátásai, csaknem minden nevezetesebb eseményt előre megálmodott. A klinikán is volt ilyen álomlátása, de csak akkor említette, midőn az ujságok is már közölték. A jövődőt is meg tudja jósolni és a múltba is lát, csak erősen bele kell képzelnie magát a kívánt helyzetbe, akkor a cselekvő személyeket és az eredményeket tisztán látja. Ezt egészen másfajta érzésnek mondja, mint érzéksalódásait. Sohasem érdekelte, hogy ilyen jövőbe látásai megfeleltek-e a valóságnak, ő meg volt győződve ezek helyességéről s neki ez elég volt. Jóslásait élénk arcjátékkal és taglejtésekkel bőbeszédűen, részletekre kiterjedően és körülményesen mondja el, úgyhogy néha nehéz rajtuk eligazodni. Csökkönyösen ragaszkodik állításaihoz, ellenvetéseket nem vesz figyelembe, vagy pár szóval elutasítja azokat. Élményeinek és képességeinek valódiságáról szilárdan meg van győződve, szereti ezeket fantasztikusan kiszínezni és saját személyé-

nek értékét erősen hangsúlyozni. Semmi belátást nem tanúsít abba, hogy miért is él ő nyomorúságban, holott jóslásainak gyakorlati értékesítésével sokkal jobb megélhetést biztosíthatna magának. Erre rendesen semmitmondó ellenvetésekkel válaszol vagy pedig megokolatlanul reménykedik a közeli változásban. A fr-i polgármesterek meggyilkolása ügyében ma is meg van győződve, hogy az ő álomlátásai derítették azt ki, és panaszkodik, hogy jutalmat nem kapott.

Ellátó képességének vizsgálatára a klinikán kísérletet végeztek, amelyekre mindig kész volt. A legegyszerűbb feladatok megoldása sem sikerült, ellátásának semmi bizonyítékát sem tudta adni. És ezen kudarcai láttára is állhatatosan megmaradt ellátó képességének hitében, ezek sem győzték meg az ellenkezőről. Ez tisztán autisztikus gondolkodásából fakadt, amennyiben csak saját gondolatvilága létezik számára, a külső ellentéteket pedig nem méltatja figyelemre. Röviden szólva igen-igen élénk képzelőtehetséggel bír, amely a logika szabályait gyakran nem követi, de nem is törődik vele. Hogy feladatát elvégezhesse, akkor a tárgynak, az eseménynek érdekelnie kell őt, beleéli magát a helyzetekbe és akkor rövidebb-hosszabb elmélyedés után hirtelen föltárul előtte a megoldás, mely gyakran teljesen váratlan, meglepő és idegenszerű előtte és csak egy idő múlva foglalható szavakba. Kritikája ilyenkor teljesen elhagyja. Ez a kritikátlanság saját gondolkozása eredményeivel szemben az a kóros elem, mely helyes belátását megakadályozza és ellátásába való hitét fönntartja.

Minden ellátó esetében jellemző — mondja E. FÜNFELD dr., aki az esetet közli — amennyiben nem becsapásról van szó, az élmények fantasztikus földolgozásának és az így kapott eredmények kritikátlan értékesítésének összekeverése. M. M.-nél 1910 óta hallucinosis áll fenn a gondolatok hangossá válásának tünetével. Ellátási tünetei tehát nem „okkult“, „metapsychikus“ jelenségek, hanem tulajdonosának sajátos lelkialkatából erednek.

Egy évek óta fönnálló elmebaj érzékcsalódásaiból táplálkozó ellátásnak jellegzetes példája, ahol semmi bizonyítékát nem lehet találni az ellátó tehetségének, hanem tisztán érzékcsalódásai, igen élénk beleképzelése és kritikátlan autisztikus gondolkodása tartja benne a valóság hitét. Autisztikus gondolkodása az oka, hogy logikai okokkal nem lehet meggyőzni. Az érzékcsalódások szerepét spiritizista vagy okkultista üzemek kapcsán támadt elmebajokban már HENNEBERG és KEHRER is kiemeli.

Némileg hasonló az ellátáshoz (telepathia) a *gondolatátvitel* okkult jelensége. Hogy két személynek egy időben egy és ugyanazon gondolata támad, gyakori jelenség, de ez a személyek rokonlelki alkatából, együttéléséből, a környezetből megmagyarázható véletlen. A gondolatátvitel esetében azonban a gondolatoknak távollévő személyekre szándékos vagy nem szándékos átvitelét kell értenünk, amihez mindig egy gondolatot küldő és ezt fölfogó ideg-

rendszer szükséges. Persze nem tartoznak ide azok a mutatványok, mikor a gondolatolvasó érintkezésben van a gondolatközlővel, pl. kezénél fogva vezeti vagy hasonló módon érinti a közlőt, mintahogy ezt a nyilvánosan föllépő gondolatolvasók többnyire teszik. Ezekben az esetekben apró mozgások a gondolatközlő részéről elkerülhetetlenek s irányítják, figyelmeztetik a gondolatolvasót. Erre igen érdekes BUSCH-nak egy esete, akinek egy 12 éves fiú patiente, aki erősen gyöngélméjű, de musicalis volt, a palavesszővel, krétával vagy kemény ceruzával írott betűket és szavakat az írászőrej után fölismerte. A szavaknak azonban az ő kb. száz szót kitevő szókincséből kellett lenniök. Valószínű tehát, hogy ugyanilyen finom hallású egészséges egyén még tökéletesebben reagálna, talán rajzokat is fölismerne. Mindebből csak az következik, hogy ilyen finom érzésű egyén apró mozgásokat, arcmozgásokat is észrevesz, meglát, vagy finom zörejeket meghall, ez tehát nem igazi gondolatolvasás.

Igen meggyőzők DESSOIR kísérletezései a KÁROLYI-házaspárral. KÁROLYI merev ránézéssel hypnotikus merevséghez hasonló állapotot idéz elő a feleségén. KÁROLYI a felesége mögött áll s a felesége az urának mutatott tárgyakat, képeket, bankjegyszámokat megmondja. Az asszony szemét bekötötték, az ura a másik szobában a háta mögött állt, tehát jeleket sehogysem tudott adni, úgyhogy a látást mint közvetítő érzéket ki lehetett zárni. Más jeladó készülék, berendezés sem volt lehetséges. Egyedül a hallás útján történhetett az értesítés. Erre DESSOIR azt ajánlotta, hogy az asszony közvetlen közelében erős zörejeket támasszanak, ez ellen az ura rögtön tiltakozott. Erre ismét azt ajánlotta DESSOIR, hogy a két szoba közti ajtót csukják be, ura ebbe sem egyezett bele. A fülorvosi vizsgálat kiderítette, hogy az asszony sokkal rosszabbnak jelezte hallását, mint az valóban volt. S így megfejtődött, hogy valamiképen a hallás útján oldotta meg az asszony a feladatot s nem gondolatátvitel történt. Ilyen irányú kísérleteket mások is végeztek s ha az ellenőrzés megfelelő volt, mindig ki lehetett deríteni a félrevezetést. Természetes, hogy a gondolatátvitelt az agyvelőből kiinduló sugarakkal is igyekeztek megmagyarázni. De itt is ép úgy, mint a varázsvesszős kutatásban, soha senkinek sem sikerült még kimutatni a sugarakat, se természetüket, se rezgésszámukat megállapítani nem tudta senki sem. Kimondhatjuk egész bátran, hogy gondolatátvitel eddig nem volt bizonyítható.

Végkövetkeztetés.

Spiritisza- vagy okkult-jelenségek létezését eddig még senki-
nek sem sikerült bizonyítani. Eddig minden ennek mondott jelen-
séget természetes úton is meg lehetett magyarázni. Semmi szükség
nincsen szellemek, túlvilági vagy természetfölötti, esetleg még is-
meretlen erők fölvetelére. A spiritiszták vagy okkultisták hiszékeny,
könnyen befolyásolható, autisztikus gondolkodásuk miatt saját
gondolataikkal szemben kritikátlan emberek. A médiumok (s ide-
venném a körvezetőket is) vagy betegek, kik saját érzéksalódá-
saikat tartják túlvilági megnyilatkozásoknak, vagy apró üzelmek-
kel, csalafintaságokkal bámulatot kelteni akaró, kórosan fokozott
önérzettel bíró, öntúlbecslést mutató egyének, akiknél néha az önző
számítást sem lehet kizárni. Miután pedig azt láttuk, hogy a spiri-
tizmussal való foglalkozás egyes egyénekre nézve nem teljesen
közömbös dolog, sőt egyenesen ártalmas és súlyos betegséget is
kiváltó ok lehet, sürgősen szükséges törvénnyel, rendelettel a spi-
ritiszta üzelmeket megtiltani, ép úgy, mint ezt igen üdvösen,
a hypnózissal is tették.

PANNONIA KÖNYVTÁR

1. Klemm Antal: Pécs és a Mecsek neve. 1935. 1.— P.
2. Paulovics István: Római kispasztikai műhely Pannóniában. 1935. 1.— P.
3. Ejnar Dyggve: Das Mausoleum in Pécs. 1935. 1.— P.
4. Kerényi Károly: Gondolatok Dionysosról. 1935. 1.— P.
5. Kardos Tibor: Janus Pannonius bukása. 1935. 2.— P.
6. Nagy Lajos: Asztrális szimbolumok a pannoniai bennszülött lakosság síremlékein. 1935. 2.— P.
7. Szabó Pál Zoltán: Pannonföld öt polgársága. 1935. 2.— P.
8. Balduin Saria: Eine Emonenser Landmannschaft in Savaria. 1935. 2.— P.
10. Horváth Henrik: Pannoniai-antik elemek továbbélése román épületplasztikánkban. 1935. 2.— P.
11. Giuseppe Lugli: Memoire archeologiche in Italia relative alla Pannonia. 1935. 1.— P.
12. Horváth Adolf: A baranyai növényvilág kutatásának irodalma. 1935. 1.— P.
13. Juhos Lajos: Dunántúli kisgazdák jövedelmi helyzete. 1935. 1.— P.
14. Andreas Alföldi: Epigraphica. 1935. 1.— P.
15. Tompa Ferenc: A Dunántúl őstörténelme. 1935. 2.— P.
16. Klemm Antal: Pécs helynevei. 1935. 1.— P.
17. V. Lebzelter: Römische Schädel aus Pannonien. 1935. 1.— P.
18. Birkás Géza: A magyarság francia barátai régen és most. 1936. 2.— P.
19. Nagy Lajos: Keresztény-római ládaveretek Szentendréről. 1936. 2.— P.
20. Kardos Tibor: A magyar humanizmus kezdetei. 1936. 3.— P.
21. Brelich Angelo: Az ókori latin sírfeliratok világnézeti háttere. 1936. 1.— P.
22. Mayer Erzsébet: Diomede Caraffa. 1936. 2.— P.
23. Borzsák István: Magyarország földje a régi görög irodalom tükrében. 1936. 1.— P.
24. Fabinyi Tihamér: A pécsi iparművészet fénykora. 1936. 1.— P.
25. Kerényi Károly: Római ókortudományok a háború után. 1936. 1.— P.
26. Paulovics István: Római kőemlékek a kisigmándi temetőben. 1936. 2.— P.
27. Gabriel Finály: Archäologische Funde in Ungarn. (1925—1934.) 1936. 2.— P.
28. Horvát Adolf: Mediterrán elemek a baranyai flórában. 1936. 1.— P.
29. Timár Kálmán: Dunántúli magyar kódexek sorsa. 1936. 2.— P.
30. Alföldi András: Bibliographia Pannonica. II. 1936. 2.— P.
31. Relković Davorka: Pécsi vonatkozású délszláv énekek a török hódoltság korából. 1936. 50 fillér.
32. Altheim Ferenc: Itália és Róma. 1937. 1.— P.
33. Tolnay: La peinture hongroise contemporaine. 1937. 2.— P.
34. Kerényi K.: Korfu és az Odysseia. 1937. 1.— P.
36. Prinz Gyula: Dunavölgyi fővárosok. 1937. 1.— P.
37. Klemm Antal: A pécsi Nyirkállai-kódex magyar glosszái. 1937. 1.— P.
38. Alföldi András: Bibliographia Pannonica. III. 1937. 2.— P.
40. Koszó János: Ungarn und die geistesgeschichtliche Forschung. 1938. 50 fillér.
41. Brelich Angelo: Antik vallás és klasszikus költészet. 1938. 1.— P.
42. Birkás Géza: Tolnai Vilmos emlékezete. 1938. 50 fillér.

43. Zechmeister László: Rhorer László. 1938. 50 fillér.
44. Halasy-Nagy József: Surányi Miklós Pécs. 1938. 50 fillér.
45. Halasy-Nagy József: Schopenhauer. 1938. 1.— P.
46. J. Krahe, V. Pisani, G. Devoto: Illyrice. 1938. 3.— P.
47. Balla Borisz: Gabriel Marcel drámái. 1938. 1.— P.
48. Alföldi András: Bibliographica Pannonica. IV. 1938. 2.— P.
49. Kerényi K.: Die Göttin Diana im nördlichen Pannonien. 1938. 1.50 P.
51. Klenner F.: Csokonai és a preromantika. 1938. 2.— P.
52. Kerényi Károly: Religio Academici. 1938. 1.— P.
53. Krisztics Sándor: A jog mint társadalmi irányeszmé. 1942. 1.— P.
54. Hodinka Antal: Adalékok Pécs város történetéhez, 1686-tól 1701-ig. 1942. 2.— P.
55. Császár Elemér: Az elektronmikroszkóp (8 képpel és 1 műmelléklettel.) 1942. 2.— P.
56. Mattyasovszky-Zsolnay Tibor: Az agyagárukról. 1942. 1.— P.
57. Orbán György: Küzdelem a zaj ellen (21 képpel). 1942. 1.50 P.
58. Erekly István: A modern magyar közigazgatás kialakulása. 1942. 5.60 P.
59. Kanizsai László: A csecsemőmirigy működéséről szóló ismereteink mai állása. 1942. 1.— P.
60. Reuter Camillo: A spiritizmus orvos-természettudományi megvilágításban. 1942. 2.— P.
61. Mansfeld Géza: Narkózis és alvás. 1942. 2.— P.
62. Holub József: Egy dunántúli egyházi nagybirtok élete a középkor végén. 1942. 3.60 P.
63. Barankay Lajos: A magyar reneszánsz-kor felsőoktatása. 1942. 1.50 P.

A 9., 35., 39., 43. és 50. sz. elfogyott.

A M. Kir. Erzsébet-Tudományegyetem Barátainak Egyesülete.

Elnök: Dr. vitéz Keresztes-Fischer Ferenc.

Célja: 1. a pécsi egyetem tudományos munkájának minden irányú támogatásával a magyar tudományos élet fejlesztése; 2. a pécsi egyetem tudományos törekvéseit a magyar kultúra javára előmozdítani akaró társadalomnak és az egyetem volt polgárainak az Alma mater szeretetében való egyesítése abból a célból, hogy az Egyetem székhelyén és környékén az egyetem munkáját megértő, méltányló, támogató és az önzetlen kutató tevékenységet élesztő milieu fejlődhesen ki.

Rendes tagsági díj évi 5 pengő, melyért az Egyesület kiadványai járnak tagsági illetmény fejében.

Belépési nyilatkozatok Dr. Gorka Sándor egyet. tanár, ügyvezető-elnökhöz (Pécs, Rákóczi-út 80.) küldhetők.

Felelős kiadó: Dr. Gorka Sándor.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSETT.

A nyomdáiért felelős: Mészáros József igazgató.